

Gezicht over de Lek op de dorpen Lopik, Jaarsveld, Tienhoven, Ameide en het Huis Herlaer, 1745, Jan de Beijer, Rijksmuseum

Van de voorzitter

Met het einde van de zomervakanties komt de drukte weer terug. Ook voor onze historische vereniging. We zijn al plannen aan het maken voor begin 2027, want om een zaal en een spreker te krijgen moet je er vroeg bij zijn. Er zijn ideeën genoeg en ook voldoende leden die een interessante lezing zouden kunnen houden.

De vakanties gaven ons als bestuur even een adempauze, want onze inspanningen voor het behoud van de heul liggen noodgedwongen even stil. In september zal dat weer doorgaan en dat kost dan ook weer de volle aandacht van onze Werkgroep Monumenten & Omgevingswet, die er hard aan trekt. Het [visiedocument](#) dat deze werkgroep heeft opgesteld heeft er helaas nog niet toe geleid dat onze gemeente de heul gaat restaureren, ook al is “onderhoud” een wettelijke verplichting voor de eigenaar van een gemeentelijk monument – in dit geval de gemeente zelf! Gelukkig hebben we steun van gemeenteraadsleden van Hart voor Lopik, Lopik Sociaal '26 en de SGP/CU. Het doel is om een haalbaar initiatiefvoorstel te formuleren dat zij in de raad naar voren zullen brengen.

Wim Scholten

IN DEZE NIEUWSBRIEF

- Agenda evenementen
- Verschenen: boek over de heul
- Provinciale plannen voor de uiterwaarden
- Een zeer oud sluisje
- Verslag lezing verduurzaming oude panden
- Lid worden
- Contact

Eerstvolgende evenementen

- Expositie de heul en polders Wiel en Vogelzang bij Open Monumentendag op 12 september 2026 te Jaarsveld
- Excursie naar het streekarchief op vrijdag 30 oktober 2026
- De geschiedenis van Huis te Vliet in Lopikerkapel op 11 november 2026

Boek over de heul

Op 19 augustus 2026 heeft ons lid Hans Wisse het eerste exemplaar van zijn boek "De heul van Jaarsveld en haar achterland" aangeboden aan de burgemeester van Lopik, mevrouw Renate Westerlaken-Loos.

Het boek is het resultaat van vele jaren werk, waarin Hans talloze rapporten heeft doorgespit, vele boeken gelezen, archieven bezocht en kaarten bestudeerd. Het boek gaat over de heul, de inmiddels welbekende sluis in de Lekdijk ter hoogte van de Rolafweg. Hans is begonnen met zijn onderzoek in maart 2019.

Het boek beschrijft eerst het ontstaan van de Lek, de rivier waarin de polders Wiel en Vogelzang via de heul hun overvloedig water loosden. Daarna komen de geschiedenis van de heul, de binnen- en buitenboezem en de molens aan bod. De inwoners van de polders Wiel en Vogelzang hebben altijd flinke strijd moeten leveren om hun polders droog te houden. Het laatste hoofdstuk beschrijft wat er nog resteert van het oude afwateringssysteem van beide polders en wat daarvan vandaag de dag nog zichtbaar is.

Met dit boek wil Hans laten zien hoeveel de heul heeft betekend voor de inwoners van Jaarsveld en Lopik. Hij hoopt dat er ooit nog een tweede deel komt: een deel dat de geschiedenis beschrijft hoe de heul gered is en hoe de restauratie is verlopen. Wat er vandaag gebeurt is de geschiedenis van morgen.

Hans Wisse is actief lid van onze werkgroep Monumenten en Omgevingswet. Geschiedenis is zijn grote hobby; al sinds zijn jeugd heeft hij daar belangstelling voor. Zijn interesse gaat vooral uit naar de vaderlandse geschiedenis, maar zijn hart ligt in het bijzonder bij de (streek)kerkgeschiedenis. Als koster van de Hervormde Kerk in Lopik deed hij al diverse onderzoeken naar de historie van deze kerk, wat resulteerde in verschillende artikelen. Deze artikelen zijn te vinden op de site van de [Hervormde Gemeente Lopik](https://www.hervormdegemeente Lopik.nl).

Het boek is te koop op Open Monumentendag, zaterdag 12 september 2026 bij de tentoonstelling over de Heul in de voormalige stal van het Dijkhuis in Jaarsveld (tegenover de Zwarte Schuur).

Het kan ook worden besteld door een mail te sturen naar boekdeheul@gmail.com.

U krijgt dan een mail met daarin een betaalverzoek. Na betaling krijgt u een mail terug met waar in Lopik u het boek kunt ophalen.

Zaterdag 12 september 2026

Open Monumentendag wordt in Jaarsveld georganiseerd door Stichting Kunst en Cultuur Lopik. Als Historische Vereniging zullen wij een [bijdrage leveren](#) in de vorm van een expositie over de geschiedenis van de heul en de waterhuishouding in de polders Wiel en Vogelzang.

In de vroegere stal van het Dijkhuis brengen wij de situatie van de waterhuishouding door de eeuwen heen in beeld, met oude kaarten en afbeeldingen. Er wordt dieper ingegaan op de bouw en functie van de heul, geïllustreerd met bouwtekeningen en andere afbeeldingen.

Open inloop, geen aanmelding nodig.

Programma Kunst en Cultuur

De opening van Open Monumentendag is om 10:45 op het terrein tussen het Verenigingsgebouw en de kerk. Vanaf 11:30 starten rondleidingen door het Dijkhuis en ook de kerk is de hele dag te bezichtigen.

In het verenigingsgebouw kunt u zoeken naar foto's van uw voorvaders en brengen oude films u terug in de tijd. Om 16.00 sluit een optreden van het Weteringkoor de dag af. Dit vindt plaats buitendijks, langs de Lek, op de "Loswal" tegenover het Dijkhuis.

Meer informatie op [de website van Kunst & Cultuur](#) en [programma](#) in de link.

Naast het verenigingsgebouw vindt u de informatiestand waar u het programma en historisch boekje kunt ontvangen.

Agenda 2026

Vrijdag 30 oktober 2026

Altijd al eens in de kluizen van het streekarchief willen kijken? Dan is dit uw kans! Op vrijdag 30 oktober organiseren wij een excursie naar het Regionaal Historisch Centrum (RHC) Rijnstreek en Lopikerwaard in Woerden. Aanvang 10:00 uur. Dit uitje is alleen voor leden van onze vereniging en het aantal plaatsen is beperkt. Aanmelden is noodzakelijk.

Er zijn geen kosten aan verbonden.

[Info en aanmelden voor de excursie](#)

Woensdag 11 november 2026

Cobie van Lent-Schwarze, De geschiedenis van Huis te Vliet. Begonnen als een donjon eind 13^e eeuw heeft dit huis veel gedaantewisselingen ondergaan.

Locatie: Buurthuis d'Ouwe School, Lopikeweg Oost 181, Lopikerkapel.

U kunt in het lokale museum ook archeologische vondsten zien uit de 14^e en 15^e eeuw, die zijn opgegraven op de locatie van Hofstede te Vliet.

Voorlopige agenda 2027

Sommige locaties en onderwerpen zullen wij in de volgende nieuwsbrief aankondigen. De meeste data voor het eerste half jaar zijn wel bekend en kunt u misschien vast noteren.

Woensdag 13 januari 2027

Onderwerp wordt nog ingevuld.

Woensdag 14 april 2027

Jaarvergadering, gevolgd door de lezing 'Streektaal en Streekgebruiken' door Joop van Vliet in de Triangel, Polsbroekerdam.

Eerste Grote Vergadering van de Staten-Generaal in de Ridderzaal van 18 tot 21 januari 1651.

Woensdag 9 juni 2027

Wim Scholten presenteert hoe je je stamboom kunt uitzoeken. Waar begin je? Wat zoek je eigenlijk? Waar haal je je informatie vandaan? Hoe houd je bij wat je gevonden hebt? En: is het niet moeilijk om die oude handschriften te lezen? Aanvang 20:00 uur

Juli 2027 (datum nog nader te bepalen)

Fietsexcursie langs de sniepen van Lopik. De Lopikse sniepen zijn eeuwen geleden ontstaan. Als je weet waar je kijken moet kun je nog veel bijzonders ontdekken. We gaan in een of meer groepen van maximaal 10 personen op zoek.

Provinciale plannen voor de uiterwaarden

In de vorige nieuwsbrief schreven we al over de provinciale plannen voor natuurverbetering in de uiterwaarden.

Deze plannen zijn verdeeld over twee afzonderlijke projecten: Salmsteke – Schoonhoven (SAS) en Jaarsveld – Klaphek (JAK). Inmiddels hebben we gesproken met de projectleiders van beide projecten.

JAK

In het traject Jaarsveld – Klaphek gaat het om de Grote Inlage, de brede uiterwaard bij de Uitweg. In de vorige nieuwsbrief beschreven we alle historisch interessante plaatsen die uit onze verkenning naar voren zijn gekomen.

Met de projectleiders zijn we al deze punten nagelopen. Op een groot aantal van deze plaatsen zal niet worden gewerkt en verandert er dus niets. De plaats waar het Kersbergseveer aanlandde is aangemerkt als archeologisch interessant. Er wordt momenteel bestudeerd welk soort onderzoek hier moet plaatsvinden. Mogelijk komt hier een booronderzoek.

Nieuw voor de projectleiders was dat er in het plangebied percelen liggen met sporen van de middeleeuwse poldersloten. We hebben de wens uitgesproken dat deze sloten opnieuw uitgegraven worden. We hebben uitgelegd dat deze beide percelen uniek zijn, omdat je nergens anders buitendijkse copenverkaveling meer vindt.

Het knelpunt zou bij de ecologen zitten, die in het algemeen zoveel mogelijke ontwatering willen voorkomen. In de waarden lijkt het afschot doorgaans in de richting van de winterdijk te zijn. Dit komt waarschijnlijk doordat na de aanleg van de zomerdijken nieuwe oeverwallen zijn ontstaan, waardoor de uiterwaarden aflopen in de richting van de winterdijk.

Als de sloten op die manier worden gegraven loopt het water naar de verlande kleiput aan de noordkant, die hierdoor dus natter wordt. Daarmee zou aan het bezwaar van de ecologen ook tegemoetgekomen worden. En als aan de zuidkant de sloten worden dichtgezet kan de loonwerker het hele terrein tussen alle sloten langs die kant bereiken.

Bij onze verkenning hebben we ook het vroegere veerhuis van het Lexmondse veer gelokaliseerd. Dit was nog aan de aandacht ontsnapt van de planmakers, maar het wordt nu een aandachtspunt. Er zal op worden gelet dat niet iemand dit terrein “even opruimt”, daarbij waardevolle resten verwijderend. Het veerhuis is in de loop der eeuwen zo dicht bij de oever komen te liggen, dat je hier mogelijk nu moet opgraven. Anders spoelt alles in de komende decennia in de rivier weg.

SAS

In het traject Salmsteke – Schoonhoven is voor ons de omgeving van de heul van belang. We hebben met de projectmanager afgesproken dat de buitenboezem van de heul (dus het buitendijkse kanaaltje dat naar de rivier toeloopt) een facelift zal krijgen. Ook worden enkele bomen gekapt die zijn opgeschoten op de plaats waar de buitenmolen heeft gestaan. Hierdoor komt er een zichtlijn op Ameide vrij.

Van het Hoogheemraadschap hebben we overigens begrepen dat er bij de dijkverbetering hier ook een uitzichtpunt wordt aangelegd. Als er te zijner tijd informatieborden worden geplaatst door de provincie zal met ons worden overlegd over de tekst daarvan.

Een zeer oud sluisje

Bij de verkenningen van het gebied rond de heul hebben we ook nog een zeer oud sluisje gevonden.

Het is gemetseld met kalkmortel en rode stenen van IJssel-formaat. Het is zeker van voor 1850, maar het zou net zo oud kunnen zijn als de zomerdijk ter plaatse. Die is in 1599 bij de bouw van de heul naar deze plaats verlegd.

Het sluisje ligt op terrein van Staatsbos-beheer. Restauratie is dringend nodig, doordat een oude wilg het metselwerk uit zijn verband drukt. We nemen contact op met de beheerder van dit terrein om te bespreken wat we hieraan kunnen doen.

Lezing verduurzaming historische panden

Op 17 juni 2026 vertelde ons lid Emile Brouwer, architect en erfgoedadviseur, over het verduurzamen van oude panden. Voor een mooie groep geïnteresseerden in Dorpshuis XXL te Benschop, benadrukte hij dat dit niet alleen om monumenten gaat: ook gebouwen zonder juridische monumentenstatus kunnen cultuurhistorische waarde hebben die we bij verduurzaming graag willen behouden.

Voor de pauze schetste hij de historische context van verduurzaming. Isoleren is niet nieuw; in de middeleeuwen gebeurde dat al met onder meer houtkrullen en schapenwol, maar ook met spanbehang, textiele wandkleden, luiken aan binnen- en buitenzijde en een ander gebruik van ruimtes in winter en zomer. Dit droeg bij aan binnenklimaat en wooncomfort.

In de jaren zeventig kwam de huidige verduurzamingsslag op gang. De publicatie 'De grenzen aan de groei' van de Club van Rome (1972) en de oliecrisis van 1973 veranderden het denken over fossiele brandstoffen en grondstoffen.

Toch is het verbruik sindsdien alleen maar gegroeid. Door de huidige klimaatverandering is het besef inmiddels breed doorgedrongen.

Het doel is een goede balans tussen mens, erfgoed, landschap en natuur, maar die ontbreekt vaak nog.

Bij oude gebouwen is daarom altijd maatwerk nodig. Per situatie moet worden bekeken welke materialen en ingrepen passen, zoals synthetische, minerale of biobased isolatie, binnen- of buitenisolatie, toevoeging, vervanging of aanpassing van onderdelen.

Ook slimmer gebruik van ruimtes kan helpen, bijvoorbeeld door lokaal te verwarmen of ruimtes in winter en zomer anders te gebruiken, net als vroeger. Niet elke ruimte hoeft het hele jaar door op 21 graden te worden verwarmd.

Isoleren vraagt daarnaast om inzicht in de bouwfysica van het gebouw. Goede ventilatie is noodzakelijk en koudebruggen moeten worden voorkomen. Verkeerd gekozen of aangebrachte isolatie kan leiden tot gezondheidsproblemen én schade aan het monumentale gebouw.

Verduurzaming van oude huizen is daarom altijd maatwerk, waarbij steeds wordt gezocht naar een oplossing die past bij het pand.

Emile illustreerde alles met veel tekeningen en afbeeldingen, daarnaast had hij allerlei materialen en infomaterialen meegebracht. Alles bij elkaar was het een hele interessante avond.

Lidmaatschap

Alles over de soorten lidmaatschappen en de contributie vindt u op [de website](#), waar u zich ook kunt [aanmelden](#). Dit kan ook bij de lezingavonden. Voor leden is de toegang tot de lezingen gratis. Anderen betalen € 7,50.

Contact

E-mail: info@historisch-lopik.nl,

Website historisch-lopik.nl

Contact met de voorzitter:

voorzitter@historisch-lopik.nl

Telefoon: 0348 – 769 029 of 06-48473368

KvK-nummer: 99957361

Ook op [Facebook](#) zijn we te vinden. Volgt u ons? Met een 'vind ik leuk' bij onze berichten vergroten we ons bereik.